KONINKRYK, KERK, WERELD

Dr. B. J. van der Walt

Ons sal in die lig van die Skrif die volgende probeer vasstel¹:

Wat presies met die „koninkryk van God” (of „koninkryk van die hemele”) bedoel word.

Wat die verhouding tussen die koninkryk van God en die Kerk is.

Wat die verhouding tussen die koninkryk van God en die wêreld is.

1. Omskrywing van die koninkryk van God.

Noukeurige studie nie alleen van die Nuwe Testament nie² maar ook van die Ou Testament³, dus van die hele Bybel⁴, toon aan dat dit die „Boek van die koninkryk van God” is.

Aangesien daar definitiewe ontwikkeling in die verlossende handele van God met die skepping is, kan daar ook fases in die openbaring aangaande die koninkryk onderskei word. In die Ou Testament staan die belofte en in die Nuwe Testament die vervulling van die belofte van die ryk voorop⁵. Aangesien dit in die Nuwe Testament veral gaan om die heuglike feit dat die ryk eindelik daar is, word in die Nuwe Testament meestal nie uitdruklik gesê wat die ryk presies is nie. Dit sluit aan by en veronderstel die belofte van die Ou Testament waarin die begrip „koninkryk van God” reeds verklaar is⁶.

Ook wat die belofte (van die Ou Testament) en die vervulling (van die Nuwe Testament) betref, was daar ontwikkeling. Wat die belofte betref, kan die volgende hoof fases onderskei word: (1) die stigting van Gods ryk op aarde met die skepping, (2) die vernietiging van die ryk met die sondeval en (3) die belofte van die herstel van die ryk (vanaf Gen. 3:15 tot Maleagi met verdere onderverdelings moontlik).

Wat die vervulling betref, kan die volgende bedelings onderskei word: (1) die koms van die ryk voor Pinkster, (2) die vestiging van die ryk op Pinkster en (3) die gekome ryk na Pinkster⁷. 'n Verdere onderverdeling by (1) kan soos volg gemaak word n.a.v. die hoofgebeurtenisse uit die lewe van Christus: (a) die geboorte van die Koning wat die nuwe ryk bring, (b) die lyde en dood van die Koning sodat die mens se skuld (dat hy nie God as Koning wou gehoorsaam nie) uitgedelg kon word, (c) die opstanding van die Koning as teken dat die (dood)straf van die mens (vir die hoogverraad gepleeg deurdat hy met Satan geheul het) opgehef is — hy hoef nie meer die ewige (tweede) dood te sterwe nie, (d) die hemelvaart van die Koning en sy troonsbestyging aan die regterhand van God waar aan Hom gegee is alle mag in hemel en op aarde nadat Hy Satan oorwin het.

Die hemelvaart van Christus was nodig vir die Pinkstergebeure

en die uitstorting van die Heilige Gees was noodsaaklik aangesien 'n koninkryk behalwe 'n Koning ook ryksburgers veronderstel. 'n Koning het onderdane nodig en die inwoning van die Heilige Gees maak dit weer vir die mens moontlik om gewilliglik die ware Koning i.p.v. (as slawe) Satan te dien. Daarom word van die *vestiging* van die ryk op die Pinksterdag gespreek*. Die gekome ryk na Pinkster vertoon die volgende verdere ontwikkeling: (a) uitbreiding (vgl. die Boek Handelinge), (b) ontvouing (vgl. die Sendbriewe) en (c) voleinding (vgl. die Openbaring van Johannes)*.

Die koninkryk van God (of van Christus of van die Hemele) het dus reeds gekom, maar is ook nog steeds komende en sal volgens die Openbaringsboek nog voltooi word. Ons leef tans tussen die „reeds” en die „nog nie (voltooi nie)”¹⁰. Die koninkryk het *werklik* gekom met Christus se koms en oorwinning oor Satan en met die uitstorting van sy Gees. Dit is egter nog 'n verborge realiteit sonder uiterlike gedaante. Tans lewe ons in 'n gemengde situasie waarin daar reeds vele tekens van die verlossende werklikheid van die ryk van God is maar ook nog baie dinge waarin die bederwende invloed van die ryk van die duisternis duidelik sigbaar is.

Uit die gegewens wat sover verskaf is, is dit duidelik dat die koninkryk van God nie 'n blote idee of ideaal is nie, maar dat dit daarin om 'n Persoon, om God self gaan. God Drie-enig self stig aan die begin van die wêreldgeskiedenis vir Hom 'n ryk op aarde en Hy lei alles so dat hierdie ryk in alle heerlikheid aan die einde van die wêreldgeskiedenis weer herstel sal wees. In die voorafgaande het dit duidelik geblyk hoe die koms van die ryk met die koms van Christus as die Koning saamval. Omdat Hy in opdrag van die Vader na die aarde gekom het, en omdat Hy die Heilige Gees na Sy hemelvaart gestuur het, kon die ryk van God op aarde weer werklikheid word. As hierdie kort uiteensetting i.v.m. die koninkryk met 'n definisie afgesluit word, moet steeds in gedagte gehou word dat dit die hoofsaak is, nl. dat God (Vader, Seun en Heilige Gees) Koning is.

Moontlik sal die volgende samevattende omskrywing reg kon laat geskied aan die veelsydige betekenis-skakering wat die begrip „koninkryk van God” in die Skrif vertoon. *Die koninkryk van God is die feit, terrein en wyse van God se soewereine heerskappy*¹¹. In die feit gaan dit om God se koningskap, in die terrein meer om die ryksgebied en in die wyse gaan dit nie alleen oor hoe God sy heerskappy uitoefen nie, maar ook om die vrugte van sy heerskappy, nl. seëninge soos geregtigheid, saligheid, vrede ens. wat sy onderdane mag geniet.

God se soewereine heerskappy geld vir die ganse kosmos of geskape werklikheid. Daar is niks wat Hy nie geskape het nie en wat dus nie binne die terrein van sy heerskappy val nie. Die wyse waarop Hy hierdie absolute heerskappy uitoefen is d.m.v. die wette wat Hy vir die skepping gestel het. God se wet is die uitdrukking van sy wil vir die onderdane in sy ryk.

Die ryk van God is totalitêr, allesomvattend net soos die verhouding (in verbond en religie) tussen God en die mens via die

wet. Die mens se religie (wat nie met godsdiens in die sin van kerklike erediens verwar mag word nie) sluit al sy doen en late in omdat al sy aktiwiteite deur die religieuse gerigtheid van sy hart bepaal word. Die ryksburger is deur God tot profeet, priester en koning gestel. As profeet moet hy getuig van die soewereiniteit van die Koning; as priester moet hy homself gewilliglik aan hierdie soewereiniteit onderwerp en gee in diens aan die ryk; as koning moet hy God se wil (soos in Sy wette uitgedruk) vir die skepping ken sodat hy in opdrag van God reg kan heers en beheers. Menslike heerskappy geskied nl. deur die konkretisering van die menslike wil in reëls en regulasies wat hy vir die verskillende terreine van die lewe maak. Die menslike wil, soos in mensgemaakte wette uitgedruk moet egter in ooreenstemming met die wil van God wees. Alleen as die mens sy wil in gehoorsaamheid rig volgens die wil van God, word die ryk van God op aarde gerealiseer. As dit nie die geval is nie, word diens aan die ryk van die Bose gelewer.

Soos die koninkryk van God, is ook die koninkryk van die Satan nog 'n realiteit. Hoewel Satan reeds deur Christus oorwin is, vertraag God uit genade nog die voleinding van die ryk, sodat die getal van die uitverkore burgers van die ryk vol mag word. Die kwaad is dus nog nie heeltemal uit die wêreld nie, maar alles is deurtrek van sowel die goeie as die kwade. Met groot versigtigheid moet die goeie a.g.v. die verlossingswerk van Christus en die koms van die Heilige Gees van die kwade (a.g.v. die heerskappy van Satan) onderskei word. Die religieuse antitese tussen die ryk van die lig en die ryk van die duisternis mag dus nie gelokaliseer word tot bepaalde terreine of gebiede soos in die tweeterreineleer van natuur en genade gedoen word nie. Ook die „reeds” en die „nog nie” van die ryk bied geen grond vir 'n tweeterreineleer nie. Gesien die radikale en omvattende karakter van die religie in die koninkryk van God moet die tweeterreineleer, waarvolgens die mens God slegs in sekere lewensfere maar nie in al sy doen en late kan dien nie, met groot beslistheid verwerp word.

2. *Die verhouding tussen koninkryk en kerk*

Die korrekte visie op hierdie verhouding is van belang omdat, indien kerk en koninkryk vereenselwig word, die resultaat gewoonlik 'n (valse) dualisme tussen kerk en wêreld is, aangesien die wêreld as sodanig dan as heidens teenoor die kerk as die enigste (vanselfsprekende) Christelike verband gesien word. Die koninkryk van God, wat in die wêreld tot vergestaltig moet kom, word dus uit die oog verloor.

Volgens die openbaring van God in die Heilige Skrif¹² kan in die eerste plek gestel word dat *kerk en koninkryk nie geskei mag word nie*. Daar is wel verskil tussen kerk en koninkryk maar geen skeiding nie. Dit blyk duidelik uit die hele Skrif dat kerk en koninkryk nie los van mekaar staan nie maar dat daar intieme verband is. Geen mens kan dan ook net tot een van hierdie twee behoort nie. Dit is dieselfde mense wat lidmate van die kerk is wat ook burgers van die ryk is. Tog het dit gebeur dat verskillende

persone en rigtings 'n volledige differensiasie tussen kerk en koninkryk voorgestaan het en soveel klem op die koninkryk van God en die nabyheid daarvan gelê het dat hulle aan die kerk bykans geen plek meer toegeken het nie.

In die tweede plek is *kerk en koninkryk egter ook nie identies nie*. Die neiging om kerk en koninkryk te laat saamval was veral sterk in die vroeg-Christelike denke en gedurende die Middeleeue. Die standpunt van die Roomse Kerk is 'n duidelike voorbeeld. Dit kom neer op 'n verabsoluttering van die kerkinstituut en volgens die gedagte van die *corpus christianum* omvat die kerk die hele Christelike lewe.

Die konklusie moet dus lei dat daar tussen kerk en koninkryk *sowel verskil as samehang bestaan*. Die koninkryk is die ruimere, meer omvattende wat ook die kerk insluit. Die kerk se doel en taak is beperkter en dit staan dan ook in diens van die ryk, is 'n orgaan daarvan. Verder is die koninkryk ewig, terwyl die kerk van tydelike aard is. Die kerk was nie by die skepping daar nie (het eers na die sondeval gekom) en sal ook nie op die nuwe aarde wees nie. (Vgl. Openbaring 21 : 22 waar staan dat daar geen tempel meer was nie). Tot sover die verskille.

Alleen op enkele fasette van die intieme verbondenheid van kerk en ryk word gewys. Die kerk is die gemeenskap van hulle tot wie die koninkrykevangelie gekom het, wat die koms van die koninkryk verkondig, op die koms van die ryk wag en daarvoor bid, daarheen onderweg is en ook reeds aan die ryk en sy gewes deel het.

Daarom kan die kerk ook by wyse van beeldspraak as die voorportaal van die ryk of die versterkte vesting van die koninkryk in die vyandige ryk van die bese, of as die speerpunt, voorpos of stoottroep van die ryk aangedui word. Ten diepste bestaan die wedersydse betrokkenheid van kerk en koninkryk as gevolg van die feit dat Christus die „Sentrum” van beide is. Hy is die Hoof van die kerk en die Koning van die ryk.

Dit is belangrik om nog daarop te let dat daar soms ook 'n negatiewe verhouding tussen kerk en koninkryk kan wees as die kerk (as dit dan nog „kerk” mag heet) die vyfde kolonne van die ryk van die duisternis binne die ryk van die lig word. In plaas daarvan dat die kerk dan die koninkryk van die lig in die duisternis uitdra, gebruik Satan die kerk (omdat dit so 'n besondere posisie in die koninkryk het) om die ryk van die lig binne te dring¹⁵.

Die teëstelling dus is nie dié tussen kerk en wêreld nie, maar tussen die koninkryk van God en die ryk van die Bese. Dit is noodsaaklik om vervolgens hieroor een en ander te sê.

3. *Die verhouding tussen die ryk van God en die wêreld*

Omdat die verhouding so moeilik te verstaan is, het hierdie tweetheid die Christene in die geskiedenis steeds besig gehou en tot vele standpunte aanleiding gegee. In verband met die tema van hierdie studie sal veral op die neiging om die twee ryke aan te wys of 'n adres te gee die aandag gevestig word. Die ryke word dan tot 'n bepaalde *groep mense* gelokaliseer. Thomas en die Roomse

Kerk onderskei byvoorbeeld in feite drie soorte mense: die geestelike wat tot die ryk van God behoort, die wêreldse mense wat tot die ryk van die bese behoort en die leke wat sowel tot die een as die ander behoort. Of die ryke word verbind aan bepaalde *samelewingsverbande*, byvoorbeeld kerk (ryk van die lig) en staat (ryk van die duisternis). Daar is reeds aangetoon dat kerk en koninkryk nie vereenselwig mag word nie. Ook die staat is nie *ipso facto* ryk van die duisternis nie. 'n Christelike staat is deel van die koninkryk van God.

Die Skrif lokaliseer nooit die ryk van die bese tot 'n bepaalde deel van die skepping nie¹⁴. Wel gebruik die Skrif die woord „wêreld” (behalwe in die sin van skepping of kosmos) om die hele gevalle en opstandige skepping aan te dui¹⁵. Nie alleen Calvyn se beskouinge nie, maar ook wat reeds in die voorafgaande hoofstukke i.v.m. die tweeterreineleer van natuur en genade en die oorsprong daarvan in die antieke profaansakraalskema gestel is, moet in die lig hiervan beoordeel word.

Die antiese tussen die twee ryke mag nie territoriaal gesien word as 'n teëstelling tussen twee terreine of samelewingsverbande waarin die skepping ten opregte ingedeel word nie, want die antiese raak die *rigting* (vir of teen God) van *al* die lewensuitinge van *elke* mens op *elke* terrein van die lewe. Na die sondeval deurtrek die goed-kwaadbepaaldheid die ganse skepping en mag dit nie gelokaliseer word, byvoorbeeld goed—kerk en kwaad—staat (wêreld) nie.

'n Meer „gemengde” oordeel is dus noodsaaklik. Dit beteken geen vervaging van die antiese nie maar eerder 'n skerper blik daarop en dit voorkom die gespletenheid waarin 'n mens lewe as jy die antiese wil lokaliseer.

Die verlossing en die nog-in-sonde-gevalletheid is steeds in alles aanwesig en deursny die ganse skepping. Ons verbind die goeie in die skepping doelbewus met die verlossing deur Christus om ons te distansieer van die gedagte dat die goeie 'n soort res of oorblyfsel van die eertydse goeie skepping sou wees wat behoue gebly het en onverwoesbaar is ondanks die afval van God. Dit sou dan 'n vaste basis wees wat buite die werk van Christus staan en die lewe draaglik en aanvaarbaar maak.

As beweer word dat die dinge 'n „gemengde karakter” vertoon en dus tegelyk verlos is en ook die teken van sonde dra, beteken dit ook nie dat verlossing en sonde gelykwaardig is of gerelativeer word nie.

Dit hang alles saam met die karakter van die koninkryk van God op aarde, naamlik dat dit alreeds daar is en nog sal kom: die „reeds” en die „nog nie”¹⁶. 'n Gelykenis van Christus in Matt. 13: 36—43 kan hier verheldering bied. Die koninkryk is daar as saaiyd, groeityd en oestyd wat almal fases van een en dieselfde koninkryksaantog is. In die saaiyd saai die duiwel ook sy saad wat in die groeityd saam met die saad van die koninkryk van God opgroei en eers as dit ryp is by die oestyd daarvan geskei word. Die groeityd, waarin ons nou leef, vertoon dus 'n gemengde karakter, sodat die twee ryke nie gelokaliseer mag word nie — wat geen rela-

tivisme impliseer of dat nie vir die koms van die ryk van God gestry moet word nie.

„Kerk of wêreld” is dus ’n foutiewe dilemma. Omdat vele van die Christene in die verlede en tans nie beseft het dat dit ’n valse probleem is nie, moes hulle kies. Sommige het in die keuse die klem meer op die „in die wêreld wees” gelê, ander weer op die „uit die wêreld”, terwyl ’n derde groep na ’n middeweg gesoek het: sowel in die wêreld maar nie van die wêreld nie. Terselfdertyd moet jy in die kerk wees maar nie te veel nie, want dan is jy uit die wêreld. Die beste sou dan wees om te probeer om die wipplank presies in balans te hou!

VERWYSINGS

- 1 Cf. in die verband die bundel *Die koninkryk van God* onder redaksie van Du Toit e.a. uitgegee by die eeufeesviering van die Teologiese Skool van die Gereformeerde Kerk in S.A. Deel I handel oor die koninkryk in die Skrif, deel II oor die koninkryk en die kerk en deel III oor die koninkryk en die wêreld.
- 2 Cf. Ridderbos. *De komst van het koninkrijk*, p. 5 asook sy werke *Paulus en Jezus* p. 68; *Paulus. Ontwerp van zijn theologie*, hfst. 2 en 12 en sy artikel in Christelike Encyclopedie, IV, p. 303.
- 3 Cf. Ridderbos in CE, IV, p. 301; sy reeds genoemde *De komst van het koninkrijk*, p. 28, 29 asook Van Wyk de Vries, *Die realiteit van die koninkryk van God*, p. 35 e.v.
- 4 Cf. Sauer, *The dawn of world redemption*, p. 12 en Bright, *The kingdom of God in Bible and church*, p. 7.
- 5 Cf. o.a Sauer, op. cit., p. 186; op. cit., p. 199, 200 en Fenscham, *Die Messias kom!* p. 110.
- 6 Cf. Van der Walt. *Die koninkryk van God — naby!* p. 33.
- 7 Cf. hiervoor Snyman, Riglyne vir die Openbaringsgeskiedenis van die Nuwe Testament. *Die Goue Kandelaar*, 1(1) : 45—47, Aug. 1962.
- 8 Cf. in die verband Sauer, *The Triumph of the Crucified*, p. 52—56.
- 9 Cf. Snyman, op cit.
- 10 Cf. veral die genoemde werk van Van der Walt.
- 11 Omskrywing van Van der Walt in ’n ongepubliseerde lesing getitel „Die koninkryk van God in die Bybel” (Maart 1967).
- 12 Cf. Duvenage, Die verhouding van kerk en koninkryk (*In versamelwerk in voetnoot 1 hierbo vermeld*, p. 113 e.v.)
- 13 Cf. Van Riessen, *Mondigheid en de machten*, p. 165 e.v.
- 14 Cf. vir ’n goeie uiteensetting in die verband Troost, De openbaring Gods in de maatschappelijke orde. *Philosophia Reformata*, 34 : 12 1969 en Bezinning over het koninkrijk Gods. *Mededelingen van de Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte*, Sept. 1971. p. 12, 13.
- 15 Cf. Kempff, Inleiding oor koninkryk en wêreld in die algemeen. (In bundel waarna in voetnoot 1 hierbo verwys is, p. 306—10).
- 16 Die „reeds” en „nog nie” mag egter nie in die lig van ’n tweerykeleer gesien word nie: „A two-realm theory (of whatever type), breaks rather than captures the Biblical tension between the 'already-not-yet' of the Kingdom of God”. Olthuis, *Facts, Values and ethics*, stelling 12.